

DE MEERWAARDE VAN OPLEIDEN IN DE SCHOOL

SAMENWERKINGSVERBAND
CATENT - KPZ

catent

ONTWIKKELEN MET PASSIE

opleiding
onderzoek
ontwikkeling

**Katholieke
Pabo Zwolle**

COLOFON

KATHOLIEKE PABO ZWOLLE

Bezoek- en postadres

Ten Oeverstraat 68

8012 EW Zwolle

Telefoon

038-4217425

E-mail

info@kpz.nl

Website

www.kpz.nl

Bevoegd gezag van de instelling

Dhr. drs. J.W. Heijmans

Voorzitter College van Bestuur KPZ

j.heijmans@kpz.nl

Projectleider opleiden in de School

Mevr. drs. E.C.J.M. ten Berge

e.berge@kpz.nl

Coördinator Onderzoekscentrum

Mevr. dr. I. Pauw

i.pauw@kpz.nl

STICHTING CATENT

Bezoekadres

Rechterland 1

8024 AH Zwolle

Postadres

Postbus 290

8000 AG Zwolle

Telefoon

088-8508680

E-mail

c.servaes@catent.nl

Website

www.catent.nl

Bevoegd gezag van de instelling

Mevr. C.H.M.L. Servaes, MME

Voorzitter College van Bestuur Catent

Mevr. F.P.D. Doeleman

c.doeleman@kpz.nl

Auteur

Theo Smits

Fotografie

Theo Smits

E-mail

tik@theo-smits.nl

Vormgeving

KERN, Enschede & Amsterdam

INHOUDSOPGAVE

KWALITEITSVERBETERING VAN HET ONDERWIJS

De toegevoegde waarde van de
(Academische) Opleidingsschool

PAG. 6

OPLEIDERS BEN BOUWHUIS EN MARIJKE HOLWERDA

“Een Opleider in School zet onze studenten in
hun kracht”

PAG. 10

OPLEIDINGSSCHOOL DE SINT ANDREASSCHOOL IN HATTEM

“De studenten leren hoe je gebruik kunt
maken van elkaars kwaliteiten”

PAG. 12

ACADEMISCHE OPLEIDINGS- SCHOOL DE POLHAAR IN DALFSEN

“Met deze academische stage heb ik een
grote stap in mijn ontwikkeling gezet”

PAG. 16

COLLEGES VAN BESTUUR

“Dankzij (Academische) Opleidingsscholen
inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen”

PAG. 18

OPLEIDINGSSCHOOL DE UILENHORST IN WEZEP

“Wij helpen de studenten en de studenten
helpen ons”

PAG. 8

IETJE PAUW, LECTOR REFLECTIE EN RETORICA

“Onderzoek verbetert het onderwijs”

PAG. 14

ACADEMISCHE OPLEIDINGS- SCHOOL DE VLIAGER IN ZWOLLE

“Onderzoek draagt bij aan onderwijs-
vernieuwing”

PAG. 20

OPBRENGSTDAGEN

Wat hebben de vierdejaars KPZ-studenten nu
precies geleerd tijdens hun recente stage?

PAG. 22

STUDENTE RIAN STRIKWERDA

“Ik zie me dit wel tot mijn 70ste doen!”

PAG. 24

VOORWOORD

In dit magazine over opleidingsscholen komen bestuurders, opleiders, onderzoekers, directeuren en studenten aan het woord. Zij vertellen wat de meerwaarde is van Opleiden in de School voor leerlingen, de school en henzelf.

Katholieke Pabo Zwolle onderhoudt goede relaties met de schoolbesturen en zijn stagescholen. Dit heeft in 2006 geleid tot het samenwerkingsverband Opleidingsschool Catent-KPZ.

Studenten in de afstudeerfase worden in drie varianten van de 'Opleidingsschool' gevormd tot leraar basisonderwijs. Er zijn werkplekopleidingsscholen, waar de student opgenomen wordt in het team en in de cultuur van het onderwijs op die school. Op opleidingsscholen vormen alle studenten samen een leergroep, die onder leiding van een daartoe opgeleide opleider in de school, samen leren en werken aan een voor hen en de school kenmerkende en betekenisvolle leersituatie. Op academische opleidingsscholen doen de studenten daarnaast onderzoek in het kader van een schoolontwikkelingsvraag. Zij doen dit samen met een onderzoeksgroep van de betreffende school, onder leiding van de daartoe opgeleide onderzoekskoördinator.

Katholieke Pabo Zwolle en Catent zijn ervan overtuigd dat de Opleidingsschool bijdraagt aan de kwaliteit van zowel de opleiding als de kwaliteit van de basisscholen. Uit de verhalen in dit magazine blijkt dat opleidingsscholen een voedingsbodem zijn voor onderwijsontwikkeling, waar vooral de leerlingen van profiteren. Zij krijgen immers onderwijs van goed opgeleide, gemotiveerde, innovatieve en toekomstgerichte leraren.

Cécile Servaes, MME
CvB Catent

Drs. Jan Heijmans
CvB KPZ

DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN DE (ACADEMISCHE) OPLEIDINGSSCHOOL

Katholieke Pabo Zwolle, Catent, mijnplein en Educatief Partnerschap Zwolle e.o. streven samen continu naar kwaliteitsverbetering van de opleiding, studenten, leraren én stagescholen, zodat leerlingen in de wijde omgeving het best mogelijke onderwijs krijgen. Hierbij vormen de (Academische) Opleidingsscholen een grote toegevoegde waarde. Ze bieden studenten een plek om zich optimaal voor te bereiden op hun taak als leraar en ze geven scholen de mogelijkheid onderzoek te doen naar schoolinnovaties en -ontwikkelingen. Daar hebben niet alleen de opleiding, studenten, leraren en stagescholen baat bij, maar de hele onderwijssector.

Hoe bereid je als basisschool de leerlingen voor op een maatschappij die voortdurend verandert? Door zelf mee te veranderen. Katholieke Pabo Zwolle, Catent, mijnplein en Educatief Partnerschap Zwolle zijn constant op zoek naar nieuwe inzichten die helpen bij streven naar kwalitatief goed onderwijs. In het beleidsstuk *Krachtig Meesterschap* (2008) werd al gesignaleerd dat er vooral winst valt te behalen door in te zetten op de kwaliteit van leraren en scholen. Daarom zijn de besturen de samenwerking aangegaan en zijn (Academische) Opleidingsscholen gerealiseerd.

DE OPLEIDINGSSCHOOL

In de Opleidingsschool draait het om de ontwikkeling van de studenten. Zij ervaren het beroep in de breedte en de diepte en doen in alle mogelijke praktijksituaties ervaring op. Door het vak ter plekke te leren, worden de studenten geconfronteerd met de volledige complexiteit van het beroep van leraar in het basisonderwijs. Ook kunnen zij in de opleidingsschool de theorie uit de opleiding integreren in de praktijk. Studenten passen hun pedagogische, (vak)didactische en (vak)inhoudelijke en organisatorische kennis en vaardigheden toe. Ze leren samenwerken met collega's en leerlingen en ze ontwikkelen hun eigen professionele identiteit. Daarnaast vormen de studenten onder leiding van een begeleider een stageleergroep van waaruit ze vragen stellen, op zoek gaan naar antwoorden en gesprekken hebben met diverse partijen binnen en buiten de school. Hierdoor ontstaan producten die van belang zijn voor zowel de student als de school en die kunnen variëren van het opstellen van een stageprotocol tot het doorlichten van

(coöperatieve) werkvormen in een school en het doen van aanbevelingen.

DE ACADEMISCHE OPLEIDINGSSCHOOL

In een Academische Opleidingsschool doen studenten praktijkgericht onderzoek.

De studenten ontwikkelen een meer onderzoekende houding middels de Academische Opleidingsschool, zodat ze openstaan voor nieuwe inzichten en deze zelf gaan toepassen in het onderwijs. Door zelf onderzoek te doen, verdiepen studenten hun professioneel handelen en leren ze hoe ze problemen in de praktijk kunnen oplossen. Tijdens de stage stelt een student in samenspraak met de school een schoolontwikkelingsvraag op die aansluit op de domeinen taal, rekenen of vernieuwende onderwijsconcepten. Vervolgens

doet de student, onder begeleiding van een onderzoekscoördinator op de basisschool en een begeleider van de Katholieke Pabo Zwolle, in samenwerking met een onderzoeksgroep onderzoek naar dit gekozen domein. Hij verdiept zich in vakliteratuur en spreekt met diverse partijen uit de praktijk. Vervolgens ontwerpt hij een oplossing voor het praktijkprobleem van de school, bijvoorbeeld een andere aanpak van begrijpend leren, automatisering van de tafels of taakgerichtheid van de leerlingen. Deze nieuwe aanpak wordt zes weken uitgevoerd op de school. Na afloop onderzoekt de student of er met deze aanpak resultaten zijn behaald. De expertise die een dergelijk onderzoek oplevert, komt ten goede aan zowel de student, de onderzoeksgroep als de academische opleidingsschool. Én wordt bovendien gedeeld met andere scholen, zodat zoveel mogelijk partijen gebruik kunnen maken van de opgedane kennis.

SAMEN STERKER

Zowel Katholieke Pabo Zwolle, Catent, mijnplein als Educatief Partnerschap Zwolle zijn ervan overtuigd dat ze samen sterker staan dan alleen. Alle partijen zijn zich bewust van het belang van goede leraren en schoolinnovaties en -ontwikkelingen. Middels de (Academische) Opleidingsscholen komen theorie en praktijk op een betekenisvolle wijze samen. Mede door de studenten komen er nieuwe inzichten en kennis de stagescholen binnen. Door hun vragen en onderzoeken houden ze de scholen en leraren een spiegel voor. De (Academische) Opleidingsscholen op hun beurt leveren een bijdrage aan de opleiding van hun toekomstige collega's. Bovendien leiden de samenwerkingsverbanden tussen opleiding en werkveld ertoe dat de aanwezige kennis wordt uitgewisseld en waar mogelijk ook toegepast.

KENNISUITWISSELING

Kwalitatief goed onderwijs staat en valt met goede kennis van zaken. Daarom wil de Katholieke Pabo Zwolle, als verbindende factor tussen studenten en de (Academische) Opleidingsscholen van Catent, mijnplein en Educatief Partnerschap Zwolle, de inzichten die uit de onderzoeken naar voren komen samenbrengen in een open datanetwerk waaruit alle scholen kennis kunnen halen. De kennisuitwisseling leidt tot kwaliteitsverbetering van het onderwijs en daar profiteert de hele onderwijssector van.

Aantal Katholieke Pabo Zwolle-studenten op (Academische) Opleidingsscholen per samenwerkingsverband:

Catent: ± 95 studenten

Educatief Partnerschap Zwolle:
± 185 studenten

mijnplein: ± 80 studenten

Totaal: ± 360 studenten

“WIJ HELPEN DE STUDENTEN EN DE STUDENTEN HELPEN ONS”

Directeur Cor Otte van Katholieke Brede School De Uilenhorst in Wezep werkt al 40 jaar in het basisonderwijs. In die tijd heeft hij verschillende vormen van stages meegemaakt. “Het grote voordeel van een opleidingsschool is dat studenten zich hier kunnen ontwikkelen tot professionele medewerkers in het onderwijs.”

“In 40 jaar is er veel veranderd in de manier waarop studenten stage lopen op een basisschool. Toen ik zelf stage liep, werd je als student geacht deze periode te gebruiken om te proeven van de onderwijswereld. Om te kijken of het wel echt iets voor je was. Je kreeg de opdracht om lessen voor te bereiden en moest oefenen hoe je rust en orde in de klas kon handhaven. De studenten die nu als stagiair bij ons op school komen, zijn dat stadium allang voorbij. Ze zijn overtuigd van hun passie voor het onderwijs en willen het vak van leraar uit gaan oefenen. Ik ben blij verrast door hun professionele houding en ik zie dat ze weten waar ze het over hebben. Dat moet ook, want er wordt veel meer van ze gevraagd tegenwoordig. Daarom is het belangrijk dat ze in een opleidingsschool de kans krijgen zich te ontwikkelen en hun eigen werkwijze kunnen uitpluizen. We richten ons daarbij op diverse competenties. Stagiairs leren niet alleen hoe ze moeten lesgeven, maar ook hoe ze met collega’s kunnen samenwerken. Ze ontdekken hoe je gesprekken met ouders voert en hoe je met de omgeving omgaat. Waar je informatie vandaan haalt, maar ook hoe je een digibord in de klas gebruikt. En omdat er zoveel van de toekomstige leraren wordt gevraagd, zorgen we er als opleidingsschool voor dat de stagiairs professionele begeleiding krijgen van onze Opleider in School. Zij vormt de link tussen de opleiding op KPZ en de opleiding hier op school.”

ONTWIKKELEN

“Er zijn constant nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs en dus verandert ook de opleiding tot leraar basisonderwijs continu. Daarom is het goed om te zien dat de studenten vanuit de KPZ steeds weer nieuwe ideeën meenemen naar onze school. Theorieën die we hier in de praktijk kunnen brengen en waar zowel de student als wij als school van leren. Daarnaast is het zo dat we onze stagiairs meer en meer een adviserende rol geven. Samen vormen ze bijvoorbeeld een stageleergroep die zich een jaar lang verdiept in een onderzoeksonderwerp dat voor hen interessant is en die een link heeft met de ontwikkelingen binnen onze school. De stageleergroep

van dit schooljaar heeft onderzocht hoe we leerlingen kunnen motiveren een boek te lezen. Ze hebben hier samen over nagedacht, leerlingen gesproken en vakliteratuur bestudeerd om te zien wat deskundigen hier over zeggen. Naar aanleiding van de aanbevelingen van de stageleergroep hebben wij kritisch naar ons boekenbestand gekeken en deze gemoderniseerd. Voor ons als school zijn dergelijke onderzoeken ideaal, omdat we hier zelf simpelweg niet altijd aan toekomen.”

INZETTEN VOOR KWALITEIT

“Ik vind dat je als leraar verplicht bent mee te werken aan de opleiding van studenten, omdat je zelf ook als stagiair bent begonnen. Het is een stukje verantwoordelijkheid. Als opleidingsschool proberen we onze stagiairs op een professionele manier zoveel mogelijk inhoud mee te geven. Want uiteindelijk zetten we ons in voor de kwaliteiten van onze toekomstige collega's. Dat is in het kort het hele verhaal van een opleidingsschool.”

“In een opleidingsschool krijgen studenten de kans zich te ontwikkelen en hun eigen werkwijze uit te pluizen”

Wie: Cor Otte (61 jaar)

Functie: Directeur van Katholieke Brede School De Uilenhorst

Locatie: Wezep

Aantal leerlingen: 125

Opleidingsschool sinds: 2010

Aantal KPZ stagiairs: 4

Website: www.deuilenhorst.nl

“EEN OPLEIDER IN SCHOOL ZET ONZE STUDENTEN IN HUN KRACHT”

Alle aan KPZ verbonden opleidingsscholen hebben een stageleergroep, waarin KPZ-studenten samenwerken aan onderwijsverbetering binnen de school. Hiervoor is het wel van belang dat een team goed functioneert. Daarom begeleidt een Opleider in School (OIS) het groepsproces. Vanuit de KPZ leiden Ben Bouwhuis en Marijke Holwerda deze ‘OIS’ers’ in drie jaar op.

Opleider Ben Bouwhuis: “De eerste- tot en met vierdejaars KPZ-studenten die binnen een opleidingsschool een stageleergroep vormen, hebben een duidelijke opdracht: ontwikkel samen een onderwijsproduct dat ervoor zorgt dat jullie school in beweging komt en zich op het gebied van onderwijs verder ontwikkelt. Dat klinkt misschien heel eenvoudig, maar neem maar van mij aan dat het groepsproces dat hierbij hoort heel spannend is. Zitten de studenten bijvoorbeeld voor zichzelf in de stageleergroep, of zijn ze echt bereid om als team samen te werken? Hoe stemmen de studenten op elkaar af? En wie neemt het voortouw in de groep? Om ervoor te zorgen dat de stageleergroep daadwerkelijk als team de juiste weg aflegt naar een mooi eindproduct, wordt ze begeleid door een OIS’er.”

KATALYSATOR

Opleider Marijke Holwerda: “Samen met Ben heb ik vanuit de KPZ een driejarige cursus opgezet, waarin we leraren opleiden tot een Opleider in School. De vraag die in onze cursus centraal staat luidt ‘Hoe krijg je een groep studenten samen aan het leren?’

In het eerste jaar leren onze cursisten in acht bijeenkomsten dat er een groot verschil is tussen dingen samenvoegen en daadwerkelijk samen leren. Als Opleider in School richt je je dan ook voornamelijk op het groepsproces.

Hierbij is het heel belangrijk dat je let op de groepsdynamiek, dingen goed waarneemt en ziet wat er in een groep gebeurt, zodat je daar op in kunt springen. Daarbij moet je de studenten soms informeren, prikkelen of zelfs confronteren. Ook leren onze cursisten hoe ze samen met de stageleergroep een ontwikkelingsvraag opstellen die aansluit bij de wensen van de school. In het tweede jaar leren we de OIS’ers in vier bijeenkomsten hoe ze studenten en hun stage moeten beoordelen en hoe ze dit binnen het team aan de orde kunnen stellen. En tijdens de vier bijeenkomsten in het derde jaar richten we ons hoofdzakelijk op team- en schoolontwikkeling.”

“In een stageleergroep gaat het zowel om de ontwikkeling van de student, het groepsproces als het onderwijsproduct dat de studenten samen ontwikkelen.”

VAN EN AAN ELKAAR LEREN

Marijke Holwerda: “Doordat een OIS’er het groepsproces begeleidt en optimaliseert, worden onze studenten in hun kracht gezet. Het is mooi om te zien dat diverse scholen dankzij de stageleergroep en de OIS’er flinke slagen in hun ontwikkeling hebben kunnen maken. Ik zie de combinatie tussen de twee partijen als een katalysator voor schoolontwikkeling in het algemeen. Het begint met een steentje in de vijver, waarbij de onderzoekende houding van de stageleergroep zich uitbreidt over de hele school.” Ben Bouwhuis: “In een stageleergroep gaat het zowel om de ontwikkeling van de student, het groepsproces als het onderwijsproduct dat de studenten samen ontwikkelen. Als OIS’er is het goed om te weten dat elke opleidingsschool en elke stageleergroep zijn unieke context heeft. Er geldt dan ook niet één juiste aanpak, deze verschilt per groep. Dat maakt het proces juist zo leerzaam. Ik ben van mening dat dankzij de stageleergroepen onze studenten, de Opleiders in school én hun collega’s in het schoolteam van en aan elkaar leren.” Marijke Holwerda: “Bovendien is de verbinding tussen opleiding en werkveld veel sterker geworden. Als KPZ en de stageleergroepen leren we van de opleidingsscholen en de opleidingsscholen leren op hun beurt van onze studenten. Zo versterken we alle partijen die verbonden zijn aan de opleidingsscholen van KPZ.”

“DE STUDENTEN LEREN HOE JE GEBRUIK KUNT MAKEN VAN ELKAARS KWALITEITEN”

Vanaf het moment dat de Sint Andreasschool in Hattem opleidingsschool werd, vervult Mary van der Sluis de taak van Opleider in School. Ze is erg enthousiast over de wisselwerking tussen de studenten in de stageleergroep en de leraren in de school. “We kunnen van en met elkaar leren.”

“Ik vind het als Opleider in school elk jaar weer een uitdaging om van vier individuen een team te maken dat samenwerkt en samen leert. De studenten uit de vier leerjaren hebben namelijk niet alleen verschillende kennisniveaus, maar ook verschillende persoonlijkheden en inzichten. Daarom gebruik ik de eerste bijeenkomst van de stageleergroep om achter de eigenschappen van de studenten te komen. Via het instrument ‘Kleur bekennen’ kijken we welke kleur bij hen past en welke bijbehorende eigenschappen ze in kunnen zetten voor de stageleergroep. Op deze manier leren de studenten zichzelf en elkaar kennen. Dat is belangrijk, want uiteindelijk zullen ze in goed overleg samen tot een mooi eindproduct moeten komen.”

KORTE LIJNTJES

“Tijdens dit groepsproces zie ik mijzelf als één van de teamspelers. Samen bepalen we op welk onderwerp binnen de school de stageleergroep zich gaat richten. Vervolgens verdiepen de stagiairs zich in de theorie. Ik geef tips over de verschillende manieren waarop je dingen kunt aanpakken. Ik bied hen achtergrondinformatie. Ook probeer ik het groepsproces in goede banen te leiden. Het voordeel van de Sint Andreasschool is dat we een kleine school zijn met een open houding. De studenten krijgen de vrijheid om bij elkaar en bij de andere collega’s in de klas te kijken. Als ze ergens mee zitten, kunnen en mogen ze bij alle leden van ons team aankloppen. Hierdoor creëren we een open houding bij de studenten en ontstaan er korte lijntjes in de school. De studenten durven hun vragen te stellen, gaan eerder met elkaar overleggen en maken gebruik van hun eigen kwaliteiten en die van hun medestudenten en collega’s op school. Dat vind ik het belangrijkste winstpunt.”

SPIEGEL VOORHOUDEN

“De impact van een stageleergroep op onze school hangt af van het onderwerp dat wordt behandeld. In het eerste jaar onderzocht de stageleergroep bijvoorbeeld of wij inderdaad

“Dankzij de stageleergroep krijgen we een spiegel voorgehouden en dat is altijd leerzaam”

de adaptieve school zijn die we zeggen te zijn. Met andere woorden, geven wij de leerlingen voldoende autonomie om hun eigen inbreng in de verschillende vakken toe te passen? De studenten zijn binnen de school op zoek gegaan naar dit adaptieve karakter en gaven aan dat we inderdaad een adaptieve houding richting onze leerlingen hebben. Dankzij deze stageleergroep kregen we een spiegel voorgehouden en dat is altijd leerzaam. Een andere stageleergroep heeft

zich ingezet voor een bredere woordenschat binnen onze school. Samen hebben ze diverse thema's vastgesteld en daar woorden bij gezocht die in aanmerking komen voor spelling. Elke groep heeft nu 15 kaarten per thema in de klas met daarop de spellingswoorden én een visualisatie. Deze kaarten zijn echt iets blijvends in onze school. Wat ik daarnaast erg waardeer zijn de frisse ideeën die de studenten elk jaar weer vanuit KPZ meenemen naar onze school. Het is voor ons echt interessant om te kijken hoe we hier als school op in kunnen haken qua ontwikkeling. Ik ben blij dat we een opleidingsschool zijn, omdat niet alleen de studenten hierdoor veel nieuwe dingen leren, maar wij als school ook.”

Wie: Mary van der Sluis

Functie: Opleider in school op de Sint Andreasschool

Locatie: Hattem

Aantal leerlingen: 115

Opleidingsschool sinds: 2010

Aantal KPZ-stagiairs: 4

Website: www.sintandreasschool.nl

“ONDERZOEK VERBETERT HET ONDERWIJS”

Tijdens hun stage op een academische opleidingsschool staan de vierdejaars KPZ-studenten niet alleen voor het eerst zelfstandig voor de klas, ze doen ook praktijkgericht onderzoek, zodat ze leren hoe ze de kwaliteit van het onderwijs op een verantwoorde manier kunnen verbeteren. letje Pauw, lector Reflectie en Retorica bij de KPZ, vertelt over het belang van een onderzoekende houding bij leraren en de rol van de onderzoekscoördinator op een academische opleidingsschool.

letje Pauw: “Het verbaast me dat sommige schoolmythes tot op de dag van vandaag in stand worden gehouden. Bijvoorbeeld dat het goed is om een leerling te laten doubleren, omdat hij anders op zijn tenen zou moeten lopen. Of dat kinderen beter leren lezen in niveaugroepen. Uit onderzoek blijkt dat blijven zitten misschien wel op korte termijn helpt, maar dat diezelfde leerling na een paar jaar vaak toch weer een zwakke leerling is. En voor wat betreft het beter leren lezen geldt dat betere lezers in niveaugroepen weliswaar profiteren, maar dat de zwakke lezers er zelfs op achteruit gaan. Toch wordt er nauwelijks iets met de resultaten uit deze onderzoeken gedaan. Dat is ook wel begrijpelijk, want leraren zijn niet gewend om dit soort onderzoeken te lezen. Bovendien gaan ze veelal uit van hun eigen ervaringen en hebben ze het vaak zo druk met de praktijk van alle dag, dat ze geen tijd hebben om zich te verdiepen door te lezen en nieuwe dingen uit te proberen.

HET VRAAGTEKEN LEREN WAARDEREN

“Een KPZ-student doet op een academische school onderzoek naar een vraag vanuit de school, bijvoorbeeld waarom de resultaten voor begrijpend lezen in de bovenbouw tegenvallen. De student zoekt eerst in de literatuur naar mogelijke verklaringen en kritische factoren. Vervolgens ontwerpt hij een vernieuwde aanpak voor begrijpend lezen. Hij introduceert deze aanpak in het team en samen met de bovenbouwleraren voert hij die aanpak gedurende zes weken uit. Doordat een vierdejaars KPZ-student praktijkgericht onderzoek doet, leert hij kritisch te kijken en het stellen van vragen te waarderen. Waarom doen we dit op deze manier? Kan het beter? En waarom geven we leerlingen eigenlijk niet meer inspraak over hoe wij de lessen geven? Het mooie van dit type onderzoek is dat zowel de student als de zittende leraren in aanraking komen met

nieuwe inzichten. Ze leren om zaken objectief en vanuit meerdere invalshoeken te bekijken. Ze denken na over de manier waarop ze een situatie aanpakken en kijken hoe het nog beter zou kunnen. Dat is precies de onderzoekende houding waar we naar streven bij alle leraren.”

KWALITEITSVERBETERING

“Het doet me goed om te zien dat onze studenten én de leraren op academische opleidingsscholen, mede door de inzet van de door de KPZ opgeleide onderzoekscoördinatoren, in een paar jaar tijd al een meer onderzoekende houding hebben ontwikkeld. Wanneer we inderdaad de kwaliteit van het onderwijs willen verbeteren, is dat ook nodig. Alleen via de leraren kunnen we ervoor zorgen dat leerlingen op basisscholen betere lessen krijgen en dus slimmer worden.”

“KPZ en Catent hebben samen enkele academische opleidingsscholen opgericht waar studenten een onderzoekende houding ontwikkelen”

De rol van de onderzoekscoördinator

Op de academische opleidingsscholen is een belangrijke rol weggelegd voor de onderzoekscoördinator. Tijdens een driejarige opleiding bij de KPZ leert hij hoe hij:

- een vierdejaars KPZ-student kan helpen bij het opstellen van een onderzoeksvraag die aansluit op de schoolontwikkeling van de stageschool;
- de student begeleidt bij het opstellen en uitvoeren van het praktijkgericht onderzoek dat uitmondt in een bachelorthesis;
- ervoor zorgt dat de student als projectleider van het onderzoek een plek in het team krijgt;
- de leraren kan motiveren, zodat ze meedoen met het onderzoek;
- kan helpen bij de presentatie van het onderzoek aan het eigen team en andere leraren;
- ervoor kan zorgen dat er binnen het eigen schoolbestuur een onderzoeksnetwerk van onderzoekscoördinatoren wordt opgezet, zodat ervaringen en onderzoeken kunnen worden uitgewisseld.

“MET DEZE ACADEMISCHE STAGE HEB IK EEN GROTE STAP IN MIJN ONTWIKKELING GEZET”

Lotte Paalman koos heel bewust voor een stage op de academische opleidingsschool De Polhaar in Dalfsen. Nadat ze in het derde jaar op een opleidingsschool al zelfstandig onderzoek had verricht in haar klas, wilde ze nu een onderzoek uitvoeren waarbij de hele school werd betrokken. “Het heeft een win-winsituatie opgeleverd.”

“Op basisschool De Polhaar leeft de wens om de resultaten op het gebied van Begrijpend Lezen te verbeteren. Daarom is de afgelopen twee jaar al onderzoek gedaan naar de woordenschat in de onderbouw en bovenbouw. Voordat ik met mijn onderzoekskoördinator het onderwerp voor mijn onderzoek koos, heb ik eerst vooronderzoek gedaan om te kijken waar de knelpunten zaten. Uit de literatuur en de voorgaande onderzoeken kwam naar voren dat de resultaten op het gebied van Begrijpend Lezen kunnen worden verbeterd, als je al in de onderbouw begint met Begrijpend Luisteren. Want pas als een leerling goed kan luisteren, kan hij goed leren lezen. En dus heb ik mijn onderzoek gericht op Begrijpend Luisteren voor de onderbouw.”

KWALITEITSKAART

“Allereerst heb ik een vragenlijst opgesteld en deze naar de leraren van alle groepen gestuurd. Zo kon ik achterhalen wat de stand van zaken op dat moment was, hoe het leesbeleid in de school was en of de instructies voor Begrijpend Lezen en Luisteren wel correct waren. Vervolgens heb ik een kwaliteitskaart ontworpen met daarop alle belangrijke aspecten die voor, tijdens en na het lezen aan bod moeten komen in de les. Een goed voorbeeld is ‘Modellen’, waarbij de leraar een stukje voorleest en daarbij hardop zegt wat hij denkt. Op deze manier krijgen de leerlingen een kijkje in de gedachtegang van de leraar en zien ze wat je moet doen om iets te begrijpen. Toen ik de kwaliteitskaart had ontwikkeld, hebben de leraren in de onderbouw deze in de praktijk gebruikt.”

ONTWIKKELING

“Het was super om te zien dat aan het eind van het schooljaar op het gebied van Begrijpend Luisteren een groot verschil in de resultaten te zien was in vergelijking met het begin van het jaar. Ook de leraren gaven aan dat ze enthousiast waren over het onderzoek en dat mijn kwaliteitskaart hen hielp. Sowieso was het mooi om te zien dat, naast mijn onderzoekskoördinator

en drie collega's, ook alle andere leraren mee wilden werken aan het onderzoek. Het heeft ervoor gezorgd dat de school zich echt heeft ontwikkeld. Ook ik heb me in een jaar tijd enorm ontwikkeld. Op het gebied van onderzoek, maar zeker ook op het gebied van samenwerken in een team. Ik liep stage in groep 6 en dus in de bovenbouw, maar dankzij mijn onderzoek in de onderbouw kwam ik ook met deze collega's in contact. Omdat hier zowel ervaren leraren als junior leraren werken, heb ik nog meer kunnen leren van hun ervaringen. Het was ook een leerzame ervaring om diverse vergaderingen te mogen leiden, waarbij ik degene was met de meeste theoretische kennis over dit onderwerp en de leraren mij verder konden helpen aan de hand van hun ervaringen. Dit jaar heeft me niet alleen zelfvertrouwen gegeven, het heeft me ook ervaringen opgeleverd op het gebied van samenwerken in een team. Ik ben echt heel enthousiast over het academische traject en ben overtuigd van de meerwaarde van onderzoek. Deze stage betekent voor mij een grote stap in mijn ontwikkeling als toekomstig leraar. ”

Wie: Lotte Paalman

Functie: Vierdejaars KPZ-stagiaire op De Polhaar

Locatie: Dalfsen

Aantal leerlingen: 240

Academische Opleidingsschool sinds: 2011

Aantal KPZ-stagiairs: 3

Website: www.polhaar.nl

“Ik heb een kwaliteitskaart ontworpen met daarop alle belangrijke aspecten die voor, tijdens en na het lezen aan bod moeten komen in de les”

“DANKZIJ (ACADEMISCHE) OPLEIDINGSSCHOLEN INSPELEN OP MAAT- SCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN”

Het is alweer zeven jaar geleden dat KPZ en Catent hun handtekening zetten onder het project ‘Academische opleidingsschool’. Wat was de aanleiding voor dit samenwerkingsverband? Wat heeft het opgeleverd? En wat brengt de toekomst?

Cécile Servaes, voorzitter van het College van Bestuur van Catent: “Al in 2007 was ik enthousiast over het project ‘Academische opleidingsschool’. Het feit dat je een onderzoekende houding bij een (toekomstige) leraar stimuleert, spreekt me aan. Een leraar kan niet zomaar alles voor waar aannemen. En alleen de theorie leren is onvoldoende om voor de klas te kunnen staan. Het is belangrijk dat een student in de klas goed leert kijken waarom dingen gebeuren en dat hij zelf onderzoekt hoe hij eventuele problemen kan oplossen.” Jan Heijmans, voorzitter van het College van Bestuur van de KPZ: “Het is inderdaad niet genoeg om de toekomstige leraren alleen maar heel veel kennis mee te geven. In deze snel veranderende maatschappij vraagt het vak van leraar om een open en onderzoekende houding richting de maatschappij en het vermogen om het onderwijs van morgen vorm te geven. Dat is een uitdaging waar zowel de KPZ als Catent en de basisscholen in de regio voor staan.”

VAN PROJECT NAAR PROFIEL

Jan Heijmans: “(Academische) opleidingsscholen ontwikkelen de onderzoekende houding die nodig is voor de leraren van morgen. Samen met Catent hebben we diverse (academische) opleidingsscholen gerealiseerd, waar we onze studenten optimaal kunnen voorbereiden op een baan als leraar in een continu veranderende maatschappij.” Cécile Servaes: “Ondertussen hebben deze scholen al veel moois opgeleverd. Het is bijvoorbeeld goed om te zien dat studenten als volwaardige leden van een team worden gezien en dat ze volop samenwerken met de leraren. Daarnaast zie ik dat de onderzoekende houding in het hele denken en doen van alle mensen op een school een plek krijgt. Wat als project begon, is ondertussen een profiel geworden. Daar ben ik heel blij mee. Toch zijn we er nog niet. Bij sommige scholen moet nog wel het een en ander gebeuren om voortdurend die kwaliteitsslag als (academische) opleidingsschool te kunnen maken. Gelukkig is KPZ niet alleen een kwalitatief goede pabo, maar ook kleinschalig, waardoor dit streep punt goed in het vizier blijft. De samenwerking is zodanig dat ik er een goed gevoel bij heb en met vertrouwen de toekomst tegemoet zie.”

Cécile Servaes,

voorzitter van het College van Bestuur
van Catent. www.catent.nl.

Jan Heijmans,

voorzitter van het College van Bestuur
van KPZ. www.kpz.nl.

‘De leraar van morgen heeft een open en onderzoekende houding richting de maatschappij’

WIL OM DOOR TE GAAN

Jan Heijmans: “Zeven jaar na de start van onze samenwerking durf ik te zeggen dat de structuur van de (academische) opleidingsscholen staat. We richten ons nu nog vooral op onderzoek, maar ik verwacht dat er in de toekomst vanuit de praktijk meer en meer ontwikkel- en ontwerpactiviteiten uit deze scholen zullen voortkomen. Daarnaast verwacht ik dat er een

sterkere verbinding met het bedrijfsleven zal ontstaan. Op die manier kunnen we meer bijdragen aan de maatschappij van morgen.” Cécile Servaes: “Eerlijk gezegd ben ik wat betreft de (academische) opleidingsscholen nieuwsgierig naar de toekomst. Ik sluit me graag bij de woorden van Jan aan. Persoonlijk zou ik ook graag zien dat we deze scholen meer onder de aandacht van de landelijke beleidsmakers kunnen brengen, dat verdienen ze namelijk. Verder hoop ik dat KPZ en Catent elkaar als partners enorm blijven inspireren en aanvullen in de ontwikkeling van de (academische) opleidingsscholen. De wil en inspiratie om door te gaan is er.’

“ONDERZOEK DRAAGT BIJ AAN ONDERWIJS-VERNIEUWING”

Het feit dat katholieke basisschool De Vlieger in Zwolle een academische opleidingsschool is, biedt de organisatie een mooie kapstok om via onderzoek bepaalde vernieuwings-thema's binnen het onderwijs een flinke duw in de rug te geven. Onderzoekskoördinator Willem van der Sterren: “We hebben zelf invloed op het ontwikkelingsproces binnen onze school.”

“De schoolontwikkelingsvraag binnen katholieke basisschool De Vlieger handelt over het thema Kindgesprekken. Als organisatie willen we graag ontdekken hoe we ervoor kunnen zorgen dat onze leraren meer vaardigheden aanleren om een goed gesprek met onze leerlingen te hebben. Het doel van een kindgesprek is namelijk dat we kunnen achterhalen wat de onderwijsbehoeften van een leerling zijn. Wat heeft hij nodig om optimaal te kunnen leren? Wij denken dat niemand dit beter kan vertellen dan het kind zelf. Bijkomend voordeel van een kindgesprek is dat leerlingen gaan inzien dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor en invloed hebben op hun ontwikkelingsproces. Ze kweken niet alleen een groter verantwoordelijkheidsgevoel, ze raken ook gemotiveerd om meer te gaan leren en ze krijgen zelfvertrouwen. Nou is het probleem bij kinderen in de leeftijd van 4 tot 6 jaar dat ze door hun sociaal emotionele ontwikkeling snel dichtslaan bij een 1-op-1 gesprek. Daar wilden we iets op vinden.”

GESPRESMETHODES

“Door binnen onze school te brainstormen over mogelijke onderzoeksonderwerpen en zelf het uiteindelijke onderwerp te kiezen, garanderen we dat het onderzoek van van vierdejaars schoolbreed draagvlak heeft. Dit jaar heeft Jorien Donker onderzoek gedaan. Zij heeft de onderzoeksvraag deels beantwoord door literatuur over dit onderwerp te raadplegen. Ook heeft ze een presentatie gegeven aan de onderbouwleraren over de ontwikkelingspsychologie van kinderen. Verder hebben we samen gekeken welke gespreksmethodes onze school kan gebruiken om de kindgesprekken met kleuters in onze organisatie vorm te geven. We zijn op zoek gegaan naar kapstokken om in gesprek te komen met de leerlingen, bijvoorbeeld wanneer een leerling buiten speelt of binnen een tekening aan het maken is. Een leraar heeft deze gespreksmethodes uitgeprobeerd en gefilmd, zodat Jorien, de leraar en ikzelf de beelden konden terugkijken en zo ontdekten welke methoden het beste werken.”

PROFESSIONALISERING

“Aan het eind van het onderzoek hebben de leraren een vragenlijst ingevuld, zodat we een duidelijk beeld kregen van de resultaten. Daarnaast hebben we ook de leerlingen gevraagd wat ze van het onderzoek vonden. Dat maakt het geheel sterker. Dankzij het onderzoek hebben zich op het gebied van kindgesprekken binnen de school diverse ontwikkelingen voorgedaan. Eén van de belangrijkste inzichten die het onderzoek heeft opgeleverd, is dat het kindgesprek altijd ten dienste moet staan van het doel dat je voor ogen hebt. Het kindgesprek is een middel om dat doel te bereiken. Daarnaast hebben we een duidelijker beeld van wat we op organisatorisch vlak kunnen en moeten doen. Ik durf te zeggen dat het onderzoek heeft bijgedragen aan een stukje professionalisering, omdat de leraren zich verder hebben ontwikkeld als het gaat om het voeren van een goed kindgesprek. Uiteindelijk draagt dit niet alleen bij aan de ontwikkeling van onze leraren, maar ook onze leerlingen en dus onze school. Ik ben ervan overtuigd dat het onderzoek binnen een academische school bijdraagt aan onderwijsvernieuwing.”

Wie: Willem van der Sterren

Functie: Onderzoekskoördinator op De Vlieger

Locatie: Zwolle

Aantal leerlingen: 1046

Academische Opleidingsschool sinds: 2008

Aantal KPZ-stagiairs: 12

Website: www.kbsdevlieger.nl

“Dankzij het onderzoek hebben zich op het gebied van kindgesprekken binnen de school diverse ontwikkelingen voorgedaan”

STARTBEKWAAM

Wat hebben de vierdejaars KPZ-studenten nou precies geleerd tijdens hun recente stage op een (academische) opleidingsschool? Wat zijn hun ervaringen? En zijn ze nu klaar voor het echte werk? We vragen het hen tijdens de zogenaamde Opbrengstdagen aan het eind van het afstudeerjaar.

Naam: Marije van der Haar

Leeftijd: 22 jaar

Woonplaats: Vaassen

Stageschool: Opleidingsschool De Phoenix
in Zwolle

“Ik ben zekerder van mijn eigen functioneren”

Marije: “Ik merk dat ik het afgelopen jaar echt veel heb geleerd doordat ik twee dagen per week in de praktijk aan de slag ben geweest. In de eerste drie jaar van de opleiding heb ik natuurlijk ook al stage gelopen, maar dat is niet te vergelijken met het vierde jaar. Aan de ene kant omdat je de verantwoordelijkheid voor een klas met een collega deelt. Aan de andere kant omdat je echt deel uitmaakt van het team en overal bij wordt betrokken. Ik kan wel zeggen dat ik dit jaar echt gegroeid ben en zekerder ben van mijn eigen functioneren. Dat is een fijne gedachte. Daarnaast ben ik blij dat ik ook volgend schooljaar op deze school aan de slag kan, aangezien een collega met zwangerschapsverlof gaat. Na dat jaar ben ik van plan om de master SEN te gaan volgen. Ik ben nou eenmaal ambitieus en wil proberen zoveel mogelijk op te steken. Daarom ga ik me richten op passend onderwijs.”

Naam: Jorien Donker

Leeftijd: 22 jaar

Woonplaats: Meppel

Stageschool: Academische opleidingsschool
De Vlieger in Zwolle

“Ik heb een onderzoekende houding ontwikkeld”

Jorien: “Het begin van dit vierde jaar vond ik heel spannend. Als kartrekker van het academische onderzoek op het gebied van kindgesprekken was het mijn taak om het team mee te nemen in de stappen die gezet moesten worden. Omdat mijn onderzoek aansloot op de vragen en behoeften van de andere leraren, droegen ze graag hun steentje bij. Dat maakte alles een stuk makkelijker natuurlijk. Doordat ik hen literatuur over het onderzoeksonderwerp kindgesprekken kon aandragen, kregen mijn collega's meer kennis en verbeterden hun vaardigheden. Ik ben blij dat ik echt een bijdrage heb kunnen leveren aan deze schoolontwikkelingsvraag. Persoonlijk merk ik dat ik in dit jaar een onderzoekende houding heb ontwikkeld. Ik wil weten waar iets vandaan komt. Vandaar dat ik heb besloten om nog niet aan het werk te gaan, maar om verder te studeren op het gebied van orthopedagogiek. Daar ga ik ook weer onderzoek doen!”

Naam: Rinske Luchtenberg

Leeftijd: 22 jaar

Woonplaats: Wezep

Stageschool: Academische opleidingsschool
Geert Groteschool in Zwolle

“Ik heb via het onderzoek echt iets neer kunnen zetten”

Rinske: “Ik mag wel zeggen dat dit vierde jaar vrij pittig voor me was. Omdat mijn duo wegens omstandigheden vrij snel wegviel, voelde ik me heel erg verantwoordelijk voor mijn groep 5. Nog steeds trouwens. Het voordeel is dat ik hierdoor ook veel heb geleerd, bijvoorbeeld hoe je oudergesprekken voert. Bovendien werd ik door mijn inzet echt gewaardeerd door mijn collega's. Het academische aspect van dit vierde stagejaar kwam terug in mijn onderzoek, waarbij ik heb onderzocht welke leerkrachtvaardigheden er nodig zijn om de woordenschat van kinderen te verdiepen. Hierdoor kon ik iets betekenen, niet alleen voor de klas, maar voor de hele school. Samen met mijn onderzoekscoördinator heb ik middels het onderzoek echt iets neer kunnen zetten dat hout snijdt, namelijk dat de leerlingen hun woordenschat hebben verdiept. Als ik terugkijk op deze stage, zie ik zeker de meerwaarde die het voor mij heeft opgeleverd. Ik denk dat ik dankzij het academische traject meer heb geleerd dan ik van tevoren had gedacht.”

Naam: Cynthia de Lange

Leeftijd: 21 jaar

Woonplaats: Zwolle

Stageschool: Academische opleidingsschool
Het Atelier in Zwolle

“Ik ben echt betrokken geraakt bij deze school”

Cynthia: “In het vierde jaar heb ik geleerd om zelfstandig voor een groep te staan. Omdat je twee dagen per week de klas draait, leer je de leerlingen veel beter kennen en daardoor kun je beter op hen inzoomen. Ik had ook meer het gevoel dat ik deel uitmaakte van het team, omdat ik veel met andere leraren samenwerkte voor mijn onderzoek, onderbouwvergaderingen en een schoolfeest. Hierdoor voelde ik me vrijer en kreeg ik meer vertrouwen in mezelf. Ik merkte ook dat ik me echt betrokken voelde bij mijn klas en de school. Ik wilde aanwezig zijn bij evenementen, ook als ik die dag niet voor de klas stond. Ik heb het gevoel dat ik nu inderdaad startbekwaam ben en volgend schooljaar als volwaardig lerares kan beginnen. Ik ben niet meer bang om een nieuwe school binnen te stappen, omdat ik weet dat ik op mezelf kan vertrouwen. Het is dit jaar goed gekomen, dus waarom zou het volgend jaar niet goed gaan?”

“IK ZIE ME DIT WEL TOT MIJN 70STE DOEN!”

Vierdejaars KPZ-studente Rian Strikwerda kijkt terug op haar stage bij de academische opleidingsschool De Wingerd in Zwolle.

“Veel studenten kijken op tegen het vierde jaar. Ik niet. Ik had er juist heel veel zin in. Hier had ik me al drie jaar op voorbereid. Zelf een heel jaar voor de klas staan, was voor mij de kroon op het werk. Eerlijk is eerlijk, tegelijkertijd studeren en werken is best zwaar. Aan de andere kant was dit vierde jaar heel belangrijk voor mijn ontwikkeling. Ik heb voor het eerst twee dagen per week zelfstandig een groep mogen leiden. Ik vond het heel interessant om dat hele proces van begin tot eind mee te maken en alle dingen die met een basisschool te maken hebben te leren kennen. De band met de leerlingen en de ouders. Het werken in een team en het contact met de andere leraren. Het hele plaatje, zeg maar. Ik

wil al heel lang voor de klas staan en nu ik dit een jaar heb gedaan, is het fijn om te merken dat ik het ook echt kan. Ik zie me dit wel tot mijn 70ste doen!”

ACADEMISCH SCHEPJE ER BOVENOP

“Door mijn stage op een academische opleidingsschool te lopen, deed ik nog een schepje bovenop die praktijkervaring. Omdat De Wingerd ernaar streeft de resultaten op het gebied van Begrijpend Lezen te verbeteren, heb ik onderzoek gedaan naar welke leerkrachtaardigheden van belang zijn voor het geven van effectieve instructie en het begeleiden van zelfsturing bij leerlingen. Daarna heb ik een lesmodel ontworpen, waarop leraren kunnen zien hoe ze een les Begrijpend Lezen moeten aanpakken, voor, tijdens en na de les. Ik denk dat we van een klein succes mogen spreken, omdat de resultaten al iets omhoog gaan en omdat de leraren aangeven dat ze nu veel bewuster en kritischer vanuit hun theoretische basis kijken naar wat ze doen. Ik heb echt het idee dat ik door dit vierde jaar een betere en meer complete lerares ben geworden. Ik ben nu waar ik wil zijn.”

Wie: Rian Strikwerda

Functie: Vierdejaars stagiaire op De Wingerd

Locatie: Zwolle

Aantal leerlingen: 200

Academische Opleidingsschool sinds: 2008

Aantal KPZ-stagiairs: 4

Website: www.dewingerd-zwolle.nl